یادداشتی به بهانه نمایش آثار اخیر علی‌اکبر صادقی در گالری مدار موازی

عشق تقاطع ۲ خط موازی

جاوید رمضانی

استاد صادقی را نخستین بار در سال ۸۱ به همراه دوست و همکار قدیمی وی، زنده‌یاد علی‌اصغر معصومی ملاقات کردم. من که خاطرات تصویری بسیاری از وی داشتم و بعدها در دهه ۷۰ همیشه از دور شاهد فعالیت و نقاشی وی در گالری سبز بودم، در این ملاقات پاسخ بسیاری از کنجکاوی‌های خود را یافتم. این متن به مناسبت نمایش آثار جدید وی در گالری مدار موازی دستان تقریر شده است.

فهرست افتخارات و فعالیت‌های استاد آن‌قدر بلند است که در این مقال نمی‌گنجد. البته در مقام مقایسه با هم‌نسلانش همین‌قدر بگویم که باز هم پرکارتر از او نداریم؛ شاید به این دلیل که در طی سال‌ها، صادقی درگیر رقابت‌های روشنفکرانه و شهرت‌طلبانه زمانه خود نشد.

شایان ذکر آنکه منتقدی مانند جواد مجابی در کتاب ۹۰ سال نوآوری در هنرهای تجسمی (نشر سال ۹۵) نامی از وی نبرده است.

در همان سال ۹۵ نمایشگاهی از آثار صادقی در گالری شیرین به همراه رونمایی کتابی وزین در سه جلد از مجموعه آثار وی برگزار شد. در نشست خبری این اتفاق جواد مجابی او را هنرمند نئوکلاسیک ایرانی و روایتگر می‌داند.

صادقی نزدیک‌ترین نمونه به تعریف هنرمند شرقی نسبت به دیگر هنرمندان هم‌عصرش است. او که در دبیرستان جم قلهک درس خواند و همکلاس با هنرمندان مطرحی مانند زنده‌یاد عباس کیارستمی، آیدین آغداشلو و... بود، به‌سرعت به‌عنوان نقاش در ارتباط با مردم قرار گرفت.

استاد در اتوبیوگرافی خود می‌گوید در دبیرستان کار نقاشی‌اش رونق می‌گیرد و سفارش‌های گرافیک و نقاشی بسیاری دارد. نادر ابراهیمی در سال ۱۳۷۱ کتابی در تحلیل از آثار طراحی تحت عنوان «الف با» نگاشت و وی را نقاشی فیلسوف معرفی کرد. توجه صادقی به زندگی و روایت انسان‌شناسانه و پدیدارشناسانه او در آثارش خصلتی است که از رابطه نگاره با متن ادبی در هنر ایرانی ریشه گرفته است. نگارگری ایرانی هیچ‌گاه به تنهایی سخن نگفته و همیشه در تبیین روایت تعلیمی نقشی تفسیری یا توصیفی داشته است.

علی‌اکبر صادقی که در سال‌های ۱۳۳۷ در دانشگاه هنرهای زیبای تهران مشغول به تحصیل شد، از بستر مردم و دیدگاه جامعه سنتی به هنر روی آورد. فعالیت خستگی‌ناپذیر استاد صادقی در ۷۰ سال کار هنری در زمینه‌های نقاشی، تصویرگری، انیمیشن، گرافیک و حتی گالری‌داری مثال‌زدنی است و کمتر مخاطبی است که با روایت زیست هنری این هنرمند آشنا نشود و در مقابل حجم کارکرد و پویایی او سر تعظیم فرود نیاورد.

شاید وسیع‌ترین مفهوم و ارزش زیبایی‌شناسانه آثار استاد صادقی، در آثار تصویرگری او رخ می‌نمایاند. همکاری با کانون پرورش فکری که در آن روزگار از مراکز پیشرو و تحول‌خواه عرصه‌های جدید هنر همچون انیمیشن و تصویرسازی بود، فرصتی برای هنرمند فراهم آورد که تجربه کار نقاشی خود را در محک داوری مخاطبان عام و دیدگان منتقدان ورزیده قرار دهد.

علی‌اکبر صادقی هنرمند خلاقی است که خلاقیت جزئی از لحظات زندگی او شده است. در عین صفا و صمیمیت، هنر را وسیله گسترش عشق و دوستی می‌داند. کمتر فرد ایرانی است که خاطره‌ای از تصاویر کارشده او در کتاب‌های درسی و داستانی نداشته باشد. کتاب‌هایی همچون پهلوان پهلوانان، عبدالرزاق پهلوان، گردآفرید، عبادتی چون تفکر نیست، حقیقت بلندتر از آسمان، مفرغ‌سازان و... .

شایان ذکر است غالب آثار هنرمند در بستر اسطوره‌ای و حماسی یا قصه‌های دینی شکل گرفته‌اند. صادقی هنرمندی است که از بستر تربیت هنر حسن و جمال و عشق به طبیعت، سفر خود را آغاز کرده و در طی این سال‌ها این رویه را حفظ کرده و در وجه فنی هنر دارای توانایی منحصربه‌فردی در بین هم‌نسلان خود است. تجربه‌گرایی وسیع او در سبک‌ها و شیوه‌های هنر همچنین در رویکرد به مفهوم شیء هنری حد و مرزی نمی‌شناسد.

آثار حجمی، تابلوهای آبرنگ و رنگ روغن، طراحی با کارماده‌های متفاوت، تصاویر متحرک، حتی تلاش در حوزه خط‌نقاشی حیطه وسیع آثار او را تشکیل می‌دهند.

این تجربه‌گرایی محدود به شیوه‌های فنی نمی‌شود، بلکه در زیبایی‌شناسی و گرایشات سبکی از آثار آبستره تا فراواقع‌گرا هم تنوع قابل بحثی را ارائه داده است. در این نمایش ارائه ماسک‌ها نمود جدیدی از آثار وی است. خودنگاره‌های استاد دارای لحنی فراواقع‌گرا و سرشار از سمبلیسم خاص ایشان است. تابلوها که ساحتی روایتگر دارد، در تجلی هنر تصویرسازانه مملو از ظرایف کلامی و تصویری است که مخاطبان بسیاری را به خود جذب کرده است.

استاد صادقی خود را متعهد به هنر ایرانی دانسته و نقطه الهام هنر خود را گنجینه فرهنگ ایرانی می‌داند. دایره‌ای عظیم از هنر باستانی تا آثار سفالین پیش از تاریخ و نقاشان قهوه‌خانه‌ای همگی مرجع ایده‌پردازی پرهیاهوی ذهن خلاق اوست.

در تحلیل کلی می‌توان جهان‌بینی و ساختار فرهنگ تصویری علی‌اکبر صادقی را بر اصول مشخصی استوار گردانید:

۱. رویکرد به عالم خیال و اسطوره
۲. امحای رسانه به‌عنوان امر غایی در هنر
۳. تکریم و استعلای انسان به عنوان مرجع و مخاطب هنر
۴.عبور از مدرنیسم در جهت تحقق فضای هنر بومی

بدون شک در تاریخ هنر معاصر ایران علی‌اکبر صادقی نقطه درخشانی برای آیندگان بر جای نهاده است.

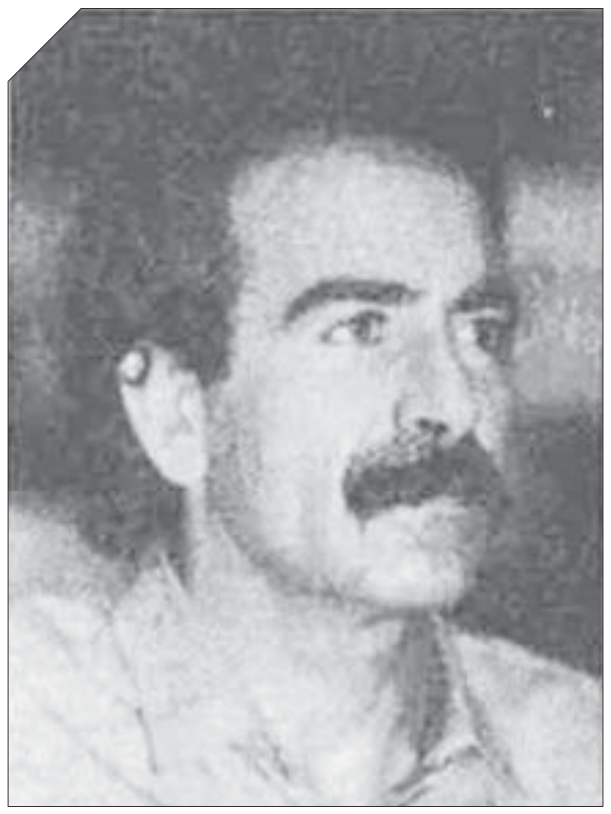

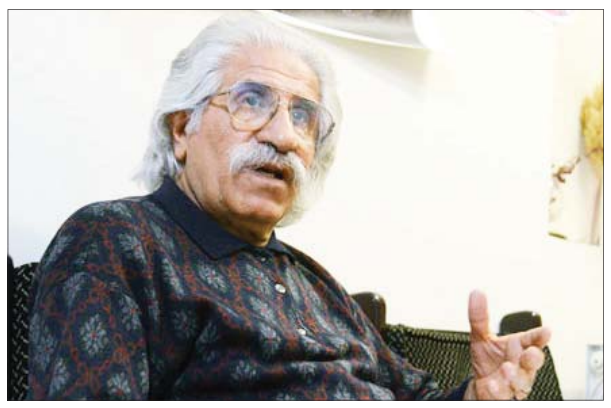

گفت‌وگو با محمدحسین حلیمی به بهانه نمایش آثار اخیر بهمن بروجنی

هنرمند تغزلی در تجسمی

در دوران انقلاب و سپس شکل‌گیری مجدد آموزش آکادمیک پس از انقلاب فرهنگی، بروجنی و حلیمی نقش مهمی ایفا می‌کنند. همین موضوع تا حد زیادی این دو را به هم نزدیک می‌کند؛ جایی که فارغ از هر چیز به واسطه اشتراک و همکاری در فضای آکادمیک هنر حضور دارند. با وجود این تداوم زندگی آکادمیک حلیمی تفاوت‌هایی با شیوه زندگی بروجنی دارد. محمدحسین حلیمی، طراح، گرافیست، استاد دانشگاه تهران و چهره ماندگار در سال ۱۳۸۲ است. او بعد از تحصیل در دانشکده هنرهای زیبا در دوران جوانی و ورود به دانشکده هنر و سپس تحصیل فوق لیسانس در دانشگاه سوربن به ایران بازگشت. او به تدریس در دانشگاه هنرهای زیبا مشغول شد و اکنون بازنشسته همان دانشگاه است. حلیمی با نگاه به توشه‌ای از خاطرات دوران جوانی خود با بروجنی و از طرفی فصول مشترک حیاتشان در فرانسه و تداوم ارتباطشان، سیر هنری و شهرت و تأثیرگذاری بروجنی در گذشته را بیان می‌کند. در این گفت‌وگو محمدحسین حلیمی از رابطه طولانی‌اش با بهمن بروجنی می‌گوید.

◆ با توجه به آشنایی‌تان با بهمن بروجنی از سال‌های دور، او را در دهه ۵۰ بیشتر با چه نوع فعالیت و رویکردی به یاد می‌آورید؟

من بیش از ۵۵ سال پیش زمانی که در دانشگاه هنرهای زیبا تحصیل می‌کردم با آقای بروجنی آشنا شدم که آن زمان دانشجوی دانشگاه هنرهای تزئینی بود. این دو دانشگاه شیوه‌های متفاوتی داشتند اما هر دو از استادان برجسته بهره‌مند بودند. دانشگاه هنرهای زیبا بیشتر با نگاه به بوزار فرانسه فعالیت می‌کرد و هنرهای تزئینی بیشتر با نگاه به هنر ملی ایران آموزش را انجام می‌داد. آن زمان بی‌ینال‌های معروف برگزار می‌شد و در یکی از آنها او جایزه گرفت و بسیار مورد توجه بود. بروجنی مرتب نمایشگاه انفرادی می‌گذاشت و بسیار به شهرت رسید و ما با هم آشنا شدیم. با توجه به خصوصیات اخلاقی و شخصیت خاص او همیشه با هم رابطه خوبی داشتیم و اطلاعات و نیازهای هنری خودمان را با هم در میان می‌گذاشتیم. در سال‌های ۵۶ و ۵۷ با وجود دگرگونی عظیم، بروجنی همچنان فعالیت همه‌جانبه در هنر مانند نقاشی، مجسمه‌سازی، گرافیک را دنبال می‌کرد و به‌طور خاص آموزش را هم‌زمان انجام می‌داد و نقش بسیار مهمی در هنر آن سال‌ها داشت. بعد از سفر او به فرانسه همچنان یکدیگر را می‌دیدیم. اخیرا هم کارت دعوتی از سوی این هنرمند بزرگ برای من فرستاده شد که خبر از برگزاری نمایشی از آثار جدید او در گالری آرتیبیشن داشت و بسیار خوشحال شدم.

◆ بهمن بروجنی متعلق به کدام دوره و با کدام مؤلفه‌هاست؟

اصولا بروجنی یک هنرمند متعلق به دوره متهورانه از هنر تجسمی است. زمانی که هنرمندان به دنبال فعالیتی متناسب با دوران خود بودند و با آگاهی از هنر مدرن پیش می‌رفتند. در دهه‌های ۴۰ و ۵۰ هنرمندان با هم تصمیم به دگرگونی مثبت هنر داشتند که بیش از همه در نقاشی این اتفاق افتاد. بی‌ینال‌های آن زمان نقش مهمی در این تغییر و تحولات داشت. بروجنی با وجود این در آن سال‌ها به دلیل تعلیم زیر نظر استادانی با رویکرد سنتی، هنر مدرن را با نگاه به هنر بومی ارائه داد. آزادی بروجنی در طراحی شاخص است و با همین ویژگی در سال‌های جوانی راه او را به بی‌ینال‌ها و در نهایت شهرت و تأثیرگذاری رساند. طراحی و تصویرسازی او با نگاه به جنبه‌های مختلف طبیعت مخصوصا فیگوراسیون شکل می‌گرفت و آثارش به نوعی متمایل به آبستره بود. او هرچه پیش رفت ورزیده‌تر شد و در پالت رنگی و کاربرد ماده رنگی به تسلط رسید.

◆ بهمن بروجنی با وجود موفقیت در ایران به فرانسه مهاجرت کرد، علت این تصمیم را به یاد دارید؟

بهمن بروجنی بعد از شرایط ایجادشده در آن سال‌ها بستر اجرائی لازم برای ارائه علاقه و نگاه خود را درخصوص آموزش در دانشگاه هنرهای تزئینی نداشت، در نتیجه به فرانسه مهاجرت کرد.

مسیر بروجنی ادامه پیدا کرد تا سال‌های دهه ۶۰. او با وقفه‌ای در آن سال‌ها همراه شد که شاید بهتر باشد که شروع مسیری دیگر بخوانیمش. بروجنی رفتن را با توجه به شرایط موجود انتخاب کرد و در فرانسه مستقر شد. او در فرانسه نیز آثارش را با همان توجه به جنبه‌های انتزاعی و فیگوراسیون با خطوطی قاطع و هارمونیک تولید کرد. او در غرب نیز بسیار مورد توجه و تحسین قرار گرفت و بزرگانی مانند مارک شاگال او را تحسین کردند.

◆ آیا تأثیر مهاجرت در سبک و شیوه ارائه آثار هنری بروجنی وجود دارد؟ در واقع سیر نگاه هنری او را چطور می‌بینید؟

فعالیت او در فرانسه منجر به گرایش بیشترش به آبستره بود. در کارهای بروجنی علاقه‌ای ظریف و شاید ناخواسته به ارزش‌های لتریسم است که کمتر به آن اشاره شده و در نگاه من همیشه حائز اهمیت بوده است. مهارت او در خوشنویسی و آموختن آن نزد استادان بزرگی مانند استاد کاوه من را با تعجبی در آثار او همراه کرده که چطور تاکنون نوشته و خوشنویسی را کمتر در آثار خود به کار برده، اما در هر حال این را هم متوجه هستم که پیچ و خم‌های خطوط در آثار او همیشه تأثیرگرفته از همان تسلطش بر خوشنویسی است. آثار او در گذشته با ابعاد بسیار بزرگی ارائه می‌شد اما امروز ابعاد آثار کوچک‌تر شده و با این حال از ارزش اثر کم نشده است. آثار اخیر او در گالری آرتیبیشن گرچه خلاصه‌ای از هنر بروجنی است، اما همچنان ارزشمند است. نکته چشمگیر در آثار جدید بروجنی در گالری آرتیبیشن تمایل بیشتر به آبستره است. هنر او به نوعی در میان فیگوراسیون و آبستره غوطه‌ور است. آثار او نوعی تغزل است که با بن‌مایه‌های فرهنگ ما همراه است. گرچه این بن‌مایه‌ها در سطح اثر حس نمی‌شود اما در عمق هر اثر اشاراتی به خوشنویسی، تذهیب و نگارگری را می‌توان یافت. هویت بهمن بروجنی برای من با عنوان هنرمندی تجسمی و تغزلی بیان می‌شود.

◆ درخصوص تسلط بروجنی بر دیگر هنرها و ارتباط با دیگر هنرمندان زمانه‌اش کمی بیشتر توضیح دهید.

او سابقه درخشانی در خوشنویسی و علاقه به نستعلیق دارد. او در دیگر زمینه‌های هنری نیز تحت تعلیم و آشنایی با استادان و هنرمندان مهم زمانه خود قرار گرفت. از محضر هنرمندانی که در دانشگاه هنرهای تزئینی تدریس می‌کردند بهره‌مند شده و به‌طور مثال در طراحی از تجربه‌های مارکو گریگوریان بسیار استفاده کرده و در تصویرسازی از آموزه‌های الخاص هنر بیشتری را آموخته است.

همیشه تعجب من بوده که چطور از نوشته و خوشنویسی کمتر در آثار خود به کار برده است، اما پیچ و خم‌های خطوط در آثار او همیشه تأثیرگرفته از همان تسلط بر خوشنویسی است. خوشحالم که همچنان با او در ارتباط هستم و هنوز شاهد ارائه هنر او در داخل کشور هستم.

گالری‌گردی

نمایشگاه نقاشی‌های مهسا شمشیان در گالری افرند

مردم بر بوم

نمایشگاه انفرادی مهسا شمشیان با عنوان «مردم» از روز جمعه، ۲۴ تیر در گالری افرند برپاست. این نمایشگاه تا روز جمعه، ۷ مرداد برقرار خواهد بود. نمایشگاه «مردم»، نخستین نمایشگاه انفرادی این هنرمند نقاش است که پیش‌تر در چند نمایشگاه گروهی شرکت کرده بود. در این نمایشگاه هنرمند با تصویرکردن تصاویری از زندگی شلوغ شهری و نمایش انبوه آدم‌ها در حالت‌های مختلف به بررسی زندگی روزمره اجتماعی پرداخته است. بافت نسبتا خشن آثار به آنها جلوه‌ای جذاب و گیرا داده است. با اینکه هنرمندان زیادی به تصویرکردن مناظر شهری یا تصویرکردن آدم‌ها در میهمانی یا جمع‌های خودمانی و خصوصی‌تر علاقه نشان داده بودند؛ اما تصویرکردن زندگی روزمره شهری یا تصویرکردن انبوه آدم‌ها در شهر در ایران چندان محبوبیت ندارد. از این نظر هم آثار مهسا شمشیان به‌نوعی نشان از علایق و نگاه ویژه و شخصی او دارد. گالری افرند یکی از پرسابقه‌ترین گالری‌های فعال در تهران است که حدود ۳۰ سال به فعالیت در عرصه هنر مشغول است. نمایشگاه انفرادی «مردم»، نمایش آثار نقاشی مهسا شمشیان، از روز جمعه، ۲۴ تیر در گالری افرند آغاز به کار کرده است. این نمایشگاه تا روز جمعه ۷ مرداد، ادامه خواهد داشت. علاقه‌مندان می‌توانند همه‌روزه، به جز روزهای شنبه و یکشنبه از ساعت ۱۶ تا ۲۰ به نشانی: بزرگراه جلال آل‌احمد، خیابان جهان‌آرا، خیابان ۱۹ام (جلال حسینی)، بعد از تقاطع اشک‌شهر، شماره ۴۸، گالری افرند مراجعه کنند.

نمایشگاه چیدمان در گالری محسن

گلدان‌های آویخته

نمایشگاه انفرادی چیدمان مریم مهری با عنوان «گلخانه شماره ۲؛ خاطره جعلی» از روز جمعه، ۲۴ تیر ۱۴۰۱ در گالری محسن افتتاح شده است. این نمایشگاه تا روز جمعه، ۱۴ مرداد، برقرار خواهد بود.

در بخشی از نوشته نمایشگاه آمده: «مریم مهری در پروژه «گلخانه شماره ۲؛ خاطره جعلی» که در امتداد مجموعه گلخانه‌های او ارائه می‌شود، گلخانه را جایی برای تجربه و بازی می‌بیند. در این فضا تجربه پرورش و ساختن، داستان‌سرایی و گفت‌وگو فراهم می‌شود. طنزهای بازیگوشانه و داستان‌پردازی‌های ادامه‌دار، ویژگی اصلی آثار مریم است؛ آثار او به‌واسطه برخورد سرخوشانه و متریال‌های ساده و دم‌دستی، همواره در وضعیتی سیال و بی‌تکلف خلق شده‌اند. مریم در این پروژه که در فضای پاسیوی گالری محسن در همکاری با گالری اُ ارائه می‌شود، کوه‌ها و گل‌هایی را جسمیت می‌بخشد که اساسا از بودن آنها در جهان واقع مطمئن نیست، چراکه نمی‌داند خاطره چیدن گل‌ها میان آن دو کوه واقعی است یا برساخته تخیل کودکانه او. گویی با بازسازی این طبیعت همان‌طورکه ذهن خود را به پرسش می‌گیرد و خاطراتش را مرور می‌کند، مخاطب را نیز به بازاندیشیدن درباره سازوکار جعل خاطرات دعوت می‌کند. آیا همه خاطرات کودکی ما واقعا اتفاق افتاده‌اند؟ چه سهمی از خاطرات ما دستکاری ذهن ماست؟ آیا خاطراتی که در ذهن ما به رویدادهای کلیدی در شکل‌گیری تجربیات و شخصیت ما تبدیل شده‌اند، برای دیگران بی‌اهمیت و فراموش شده‌اند؟...». نمایشگاه «گلخانه شماره ۲؛ خاطره جعلی» تا ۱۴ مرداد در پاسیوی گالری محسن برپا خواهد بود. علاقه‌مندان می‌توانند همه‌روزه به جز روزهای پنجشنبه از ساعت ۱۶ تا ۲۰ به نشانی: ظفر، خیابان ناجی، خیابان فرزان، کوچه نوربخش، بلوار مینای شرقی، شماره ۴۲، گالری محسن مراجعه کنند.

نمایشگاه امیر موسوی‌زاده در اعتماد

اینشتین در تهران

نمایشگاه انفرادی امیر موسوی‌زاده با عنوان «E: mc۲» از روز جمعه ۲۴ تیر، در گالری اعتماد شماره ۲ شروع شده است. این نمایشگاه تا روز سه‌شنبه ۱۸ مرداد ادامه خواهد داشت. در بخشی از نوشته نمایشگاه آمده: «مجموعه E: mc۲ با قالبی ترکیبی از مدیوم‌های مجسمه و فتو-پرفورمنس شامل ۱۵ اثر از آفرینش‌های هنری دو سال اخیر امیر موسوی‌زاده است. آثار این مجموعه با آمیزش دو رویکرد فیگوراتیو و مینیمال اجرا شده‌اند که به واسطه بیانی مفهوم‌گرایانه، در فرایندی تماتیک در کنار هم قرار داده شده‌اند. متریال به‌کاررفته در آثار این مجموعه شامل بتُن، پلکسی‌گلاس، خشت، ورق استیل و عکس است که تولید این آثار با دقت بسیار مناسبی در پروسه ساخت نیز همراه بوده است. رجوع و توجه به مباحث نظری و امکانات تکنولوژیک در جهان علم، در بین هنرمندان و جریان‌های هنری پیشرو، امری شناخته‌شده در تاریخ هنر جهان محسوب می‌شود. به‌کارگیری امکانات یا تقابل بنیادین با این حوزه، آثار مهم و متنوعی را در مدیوم‌ها و ژانرهای مختلف هنری در چند دهه اخیر سبب شده است. همچنان که بسیاری از آثار مهم جهان در زمینه نیومدیا/ رسانه‌های نوین، زاییده چنین رویکرد و تعاملی میان بشر و دنیای تکنولوژیک بوده است.

آثار این مجموعه نیز خوانشی خلاقانه از جهان علم را در برابر ما نمایان می‌کند. هنرمند با بهره‌گیری از معادله تبادل جرم-انرژی که مفهومی فرمول‌بندی‌شده توسط آلبرت انیشتین در سال ۱۹۰۵ بوده است، به خلق آثاری در حوزه دیداری پرداخته است. همچنان که امروزه، علم فیزیک (یا فیزیک متأخر) به حوزه‌های بسیاری از گفتمان‌های نظری معاصر ازجمله فلسفه و هنر ورود جدی داشته و منشأ بسیاری از تحولات در اندیشه انسان مدرن و واقعیت اجتماعی‌اش در نظام‌های نوین بوده است. معادله انیشتین نمادی از اصل هم‌ارزی جرم و انرژی است و بیان می‌کند که هر مقدار کوچکی از ماده، حاوی بسیار زیادی انرژی در خود است...».

نمایشگاه امیر موسوی‌زاده با عنوان «E: mc۲» از روز جمعه ۲۴ تیر در گالری اعتماد شماره ۲ افتتاح شده است. این نمایشگاه تا ۱۸ مرداد ادامه خواهد داشت. علاقه‌مندان می‌توانند همه‌روزه به‌جز روزهای دوشنبه از ساعت ۱۲ تا ۲۰ به نشانی: میدان هفتم‌تیر، مفتح جنوبی، بن‌بست شیرودی، شماره ۲۵، گالری اعتماد مراجعه کنند.